

Një nga këngët që pati shumë sukses në Koncertet e Majit të këtij viti ishte edhe ajo me titull «Motive myzeqare», përpunuar nga kompozitori Tish Daija, me tekst të Gjergj Zhejit dhe interpretuar nga dueti Vaçe dhe Hysni Zela. Ndërkaq, kënga vazhdon të bëjë jehonë tek masatona artdashëse në të gjitha rrethet e vendit. Kështu, p.sh., atë e pëlqyen shumë edhe mijëra spektatorë të rretheve Sarandë, Vlorë, Ersekë, Korçë etj. në koncertet që dha Ansambli i Këngëve dhe i Valleve Popullore gjatë turneut të tij të kësaj vere në Jug të vendit. Shumë dëgjues të Radio-Tiranës e kërkojnë atë në programet e «Muzikës së kërkuar». Të nxilur nga ky fakt kemi biseduar me disa artdashës. Mëndimi i tyre është se kënga, megjithëse në vështrim të parë të duket e shkurtër, është një krijim artistik, që flet shumë dhe përmbledh në vetvete vlera ideoestetike.

Me qëllim që të përhapet përvoja e mirë e shokëve tanë artistë krijues dhe interpretues, redaksia ftoi me këtë rast Artistët e merituar Tish Daija dhe Vaçe Zela. Më poshtë po japim bisedën e redaktorit të gazetës sonë me këta dy artistë.

Redaktori: - Kënga «Motive myzeqare» i këndon shndërrimeve socialiste të fshatit tonë të ri, përmes evokimit të së kaluarës, me dhembjen e trishtimit e saj, që vinin nga shtypja dhe shfrytëzimi i klasave sunduese, dhe përmes ballafaqimit të kësaj jete të mjerë me tablotë reale të jetës së sotme të begatshme, plot punë e fitore, me entuziazmin popullor e besimin për një të ardhshme edhe më të lumtur nën udhëheqjen e Partisë. Lexuesi ynë dëshiron të dijë shumë gjëra rreth kësaj kënge. Mbase do të ishte me interes, në fillim të tregonim si lindi ideja për një krijim të tillë.

T. Daija: - Për këtë më mirë mund të japë shpjegime Vaçja, sepse kënga e ka zonafillën te nxitja e saj.

V. Zela: - Unë ndoshta vetëm sa u bëra shkak...

T. Daija: - Jo. Në rastin tonë kompozitori, autori i tekstit dhe këngëtarët, sidomos shoqja Vaçe, jemi, në kuptimin e mirëfilltë të fjalës, bashkautorë. Puna filloi kështu: Vaçja më sugjeroi të bëja një këngë me motive myzeqare, përpunim ose krijim. Motivet ajo i kishte gjetur. Motivet asaj ia kishte mësuar nëna. Me sa di unë, Vaçes, qysh vite të shkuara, nëna i ka mësuar shumë këngë.

V. Zela: - Por mua ideja për një këngë të tillë më lindi ato ditë kur lexova për herë të parë fjalën e shokut Enver Hoxha të 20 dhjetorit të vitit 1974. Vlerësimi i madh që i bëhet artit tonë të realizmit socialist në përgjithësi, si edhe këngës sonë s'qiptare popullore e të kultivuar në veçanti, më mbushi me emozione të rralla e më dha ilastratë të reja sidomos për njohjen e këngës së popullit tonë. Të them të drejtën, gjithnjë kam ngurrar në interpretimin e këngës popullore.

«...Qeshu ti përherë, o Myzeqe...»

- Si u shkrua një këngë: bisedë me Artistët

e merituar Tish Daija dhe Vaçe Zela -

Dhe dihet se unë gjer tani nuk kam kënduar shumë këngë popullore, vetëm dy: «Blegëron delja në mal» dhe «Në një arë, në një lëndinë». Kam ngurrar, sepse kënga popullore kërkon interpretim me kërkesa të mëdha. Atë e krijon një artist virtuoz, siç është populli, dhe, jo rrallë, e këndojnë këngëtarë virtuozë popullorë. Por, e frymëzuar nga fjala e mësuesit tonë të dashur, vendosa ta mposhtja këtë ngurrim një herë e përgjithnjë. Prandaj mendova dhe vendosa që me një dy motive të dy këngëve popullore, të cilat i kam dëgjuar shpesh, si nga nëna ime, ashtu edhe nga shumë nëna të tjera myzeqare, të bëhej një përpunim ose një krijim dinjitoz artistik. Shoku Tish e pranoi sugjerimin tim dhe iu përvesh punës me frymëzim.

T. Daija: - Sepse motivet ishin vërtet shumë të bukura, origjinale dhe jashtëzakonisht shprehëse. Në njërën prej tyre ishte dhembja e myzeqarit në vitet e paraqitimit, kënga e myzeqimit, e varfërisë. Në motivin tjetër kishin një humor të mahnitshëm për ne sot, por shumë domethënës.

V. Zela: - Në motivin e këngës së dytë popullore është ajo ndjenjë humorit popullor myzeqar që vinte njëkohësisht nga hidhërimi i varfërisë dhe nga optimizmi që në rrethana të atilla politiko-shoqërore e ka patur populli ynë. Ja si thuhet në dy vargje të kësaj kënge:

«Breg më breg gjezdisur - o
O mëngore grisur - o...»

Nënat dhe pleqtë myzeqarë tregojnë se kjo këngë e krijuar 70-80 vjet më parë këndohej në ato raste në familje, kur nuk kishin se ç'të hanin e për të kapërcyer dhembjen ia kthenin me një këngë të tillë. Ndoshta ushqeheshin me shakanë, mbanin veten me optimizmin e tyre të brendshëm. Kurse kënga e parë, tregojnë në Myzeqe, është bërë 50-60 vjet më parë. Edhe ajo këndon po për varfërinë brenda nuancës së dhembjes. Pra, do të merrej, sa dhe qysh?

T. Daija: - Guxova t'i futem përpunimit edhe sepse pak a shu-

më e njoh prej vitesh muzikën popullore të Myzeqesë, ashtu si disa kolegë të tjerë të mi që njohin këngën popullore jo vetëm të një krahine. Prej këtyre dy motiveve zgjodhëm a.o. bulëza që kishin më shumë emocionin e dhembjes së popullit në regjimet antipopullore, por edhe ndjenjën e shpresës në brendësi të tyre. Kjo na dha rast të treve bashkë, bile edhe autorit të tekstit, për ta trajtuar mëndimin dhe ndjenjën në zëvillim e sipër. Si rezultat, pjesa e parë e këngës u ndërtua me këto vargje:

«Myzeqe, o fusha jonë e artë
Balta jote mjaltë, o moj nëne,
E njomur me lot o Myzeqe
Djegur me barot, o moj nëne.

Myzeqe s'durovet dot zvarrë
Pa bukë e pa zjarr, o moj nëne
Përmbi fusha e pyje, o Myzeqe
Ndritën mijëra yje o moj nëne.

në të cilët skicohet shpirti i qëndresës i myzeqarit, karakteristikë për tërë popullin tonë në vitet e regjimit antipopullor, shpirti i qëndresës bashkë me një farë dhembjeje. Dhembja që kanë këto vargje nuk është më e myzeqarëve të atyre viteve, por jona, për ata breza, të cilët nuk panë një ditë të bukur në Myzeqenë e mbytur nga varfëria dhe malarja. Ky emocion u zhvillua dhe u shoqërua me gëzimin e sotëm popullor. Kjo nuk u la veçim me nëntekstin e vargjeve, as edhe vetëm në sipërfaqen e materialit letrar - po të shprehemi kështu, por u munduam bashkërisht ta vinim në dukje edhe në materialin muzikor. Një parantezë: siç shihet, gjatë bisedës po përsërisim shpesh fjalën «bashkërisht», jo për etiketë, por sepse kështu ndodhi me ne. Shpesh i bënim vërejtje njëri-tjetrit për këtë moment delikat në këngë. Melodia dhe materiali letrar duhet të evoluonin në përputhje me zhvillimin dialektik të vetë mendimit real të masave tona kooperativiste në Myzeqe e kudo në vendin tonë. Herë kompozitori, herë autori i tekstit, herë këngëtarja kemi bërë vërejtje e kemi kërkuar për ditë të tëra në këtë drejtim. Më në fund na u duk se ia mbërritëm qëllimin, pas ndjenjës së qëndresës, të dhemb-

jes dhe shpresës gjetëm finalin, emocionin e gëzimit të sotëm masiv. Mund të themi se procesi i përpunimit të këtyre motiveve vazhdoi rreth katër muaj. Kështu e paskan, njëra mund të krijohet brenda një dite, tjetra dashkërka muaj e, megjithatë, të dyja ndodh të dalin në bukurë. Ne gëzohemi tani me faktin se kemi bërë diçka që u rëlqen masave tona artdashëse e që është në përputhje me rikëpamjet e tyre social - estetike.

V. Zela: - Një moment tjetër i rëndësishëm në përpunimin e kësaj kënge që ndërtimi i pjesës së dytë dhe veçanërisht i pjesës së tretë të saj. Këtu mendoj se autori i përpunimit, duhe ditur t'i shmanget skemës, ka dhënë bukur gëzimin masiv popullor të kooperativistëve të ditëve tona. Sigurisht, atë e ndihmuan edhe vargjet e goditura të këtyre pjesëve:

I.

«Ç'po ndriçon sot balli i nënës
Vezullon si cip' e hënës;
Myzeqe, o këngë e rrallë.

II.

Qeshu moj pranverë,
Plot bukë e plot verë
Qeshu ti përherë, o Myzeqe.

III.

Zbardh pambuku n'arë
Gruri çan hambarë
Lart takijen hidhe, myzeqar».

T. Daija: - Aktualizimi larg shtampës, rinovimi i motivit popullor bëhet duke ruajtur kriteret e krijimit popullor dhe duke i zhvilluar e pasuruar ato më tej. Kjo prirje duket në materialin letrar. Vini re p.sh. vargun shumë shprehës: «Lart takijen hidhe, myzeqar». Detaji i gjetur është karakteristik, jo veçim për Myzeqenë po se po, por për tërë popullin tonë në çaste gëzimi e feste. Kjo prirje duket gjithashtu edhe në interpretimin e duetit Zela sidomos të Vaçes. Finali i këngës ka mbi gjashtë variante, i fundit na u duk më i gojitur... Më mirë gjykojnë masat.

Redaktori: - Cila është përshtypja juaj e fundit nga tërë procesi i punës krijuese për përpunimin e kësaj kënge kështuuar shndërrimeve socialiste në fshatin tonë të ri?

V. Zela: - Dëshiroj të këndoja këngë të tjera të përpunuara apo të krijuara mbi bazën e motiveve popullore. Kompozitorët tanë po japin kriime interesante. Ndoshta së shpejti do të kemi ras të kësaj ndoshta përsëri një këngë të tillë. Të këndosh këngët e popullit, këngët e bukura të vendlindjes, të At-dheut, qenka kënaqësia më e madhe.

T. Daija: - Temës së fshatit, të rinisë, të klasës punëtore i kemi borxhe. Fjala e shokut Enver me punonjësit korçarë e pogradecarë është një burim i ri frymëzimi për ne artistët. Në këtë vlagë të re pune edhe ne artistët do të japim kriime të tjera të reja... Po më mirë flitet me vepra... Vaçja dëshiron përsëri një këngë për fshatin, e pse jo?!